

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КЎКНОРИ ЎСИМЛИГИНИ ЙЎҚ ҚИЛИШ ЧОРАЛАРИНИ КЎРМАГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ БЕЛГИЛАШ ЮЗАСИДАН ТАКЛИФ ВА ТАВСИЯЛАР

Гофуржонов Иброхимжон Музробжон ўғли

Фарғона вилояти ИИБ Биринчи минтақавий ҳудуд

Қува тумани ИИБ ҳузуридаги Тергов бўлинмаси суриштирувчиси

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада тасарруфда ер майдонлари бўлган шахслар томонидан қаровсиз (агротехник ишлов берилмаган) ҳолда ўсаётган кўкнор ўсимлигини йўқ қилиб юбориш чораларини кўрмаганлик учун белгиланган жавобгарлик белгилашнинг лозимлиги ёритилган. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси маъмурий ва жиноят қонунчилигини такомиллаштириш бўйича тегишли таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: кўкнор, тасарруфда ер майдонлари бўлган шахс, йўқ қилиш чораларини кўрмаслик, ёввойи наша.

ABSTRACT

This article explains the need to establish responsibility for not taking measures to destroy poppy plants growing without care (agrotechnical processing) by landowners. Also, relevant suggestions and recommendations were developed regarding the improvement of the administrative and criminal legislation of the Republic of Uzbekistan.

Keywords: poppy, landowner, failure to take eradication measures, wild cannabis

АННОТАЦИЯ

В данной статье поясняется необходимость установления ответственности за непринятие аграриями мер по уничтожению растений мака, произрастающих без ухода (агротехнической обработки). Также были разработаны соответствующие предложения и рекомендации по совершенствованию административного и уголовного законодательства Республики Узбекистан.

Ключевые слова: мак, землевладелец, непринятие мер по уничтожению, дикая конопля

КИРИШ

Кўкнор – уруғидан ўсимлик мойи ва кўсагидан афюн олиш учун етиштириладиган экин. Афюнли кўкнорнинг тўла пишмаган кўсақлари

сутсимон ширасидан махсус усулда афюн олинади. Шираси таркибида 20 хил алкалоидлар, айникса, морфин, шунингдек, варкотин, кодеин, папаверин, оксил, углеводлар, смола, мум, пигментлар мавжуд. Тиббиётда дори-дармонлар ишлаб чиқаришда қимматли хом ашё ҳисобланади. Баъзан афюнли кўкнорнинг шираси олинмаган пишган кўсаклари майдаланиб, сувда ивитиб (эзиб) ичилади (*20 аср бошларига қадар Ўзбекистонда махсус тажякўкнорихоналарда кўкнордан кайф берадиган ичкилик тайёрланиб, истеъмол қилинган*). Ўзбекистонда ва бошқа бир нечта мамлакатларда афюнли кўкнор экиш ман қилинган. [1.]

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 270-моддасида тақиқланган экинларни, яъни кўкнор ёки мойли кўкнор, каннабис ўсимлиги ёхуд таркибида гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар бўлган экинларни қонунга хилоф равишда экиш ёки етиштириш учун жиноий жавобгарлик белгиланган. [2.]

Ҳозирда ушбу жиноят учун жавобгарликни белгилашда етиштирилаётган кўкнор ўсимлиги (*тақиқланган экинлар*)нинг парвариш қилинганлигини ёки агротехник ишлов берилганлиги асосий далиллардан бири ҳисобланади. Бундан хабардор бўлган, кўкнор ўсимлиги етиштириш ниятидаги шахс кўкнор ўсимлигини ўз хонадонидан ташқарида, ёввойи ўтлар орасида ёки бошқа қаровсиз жойларда ўстиришга ҳаракат қилади. Бу эса ушбу ўсимликка агротехник ишлов берилмаганлигини, гўёки ўсимликнинг ёввойи ҳолда ўсиб келаётганлигини кўрсатиб, шахсни жавобгарликка тортиш учун зарур бўлган белгини йўққа чиқаради.

Мазкур ҳолат эса кўкнор ўсимлиги етиштириш ниятидаги шахснинг жавобгарликдан осон йўл билан қутулиб қолишига сабаб бўлади. Амалда қонунчиликка кўра, тасарруфида ер майдонлари бўлган шахслар томонидан ёввойи ҳолда ўсган кўкнор ўсимлигини йўқ қилиб юбориш чораларини кўрмаганлик учун жавобгарлик белгиланмаган.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Катта ёшдаги одамлар орасида турли хилдаги, юрак касаллиги, уйқусизлик, йўтал ва бир нечта касалликларга кўкнор дамламаси даво бўлиши ҳақида тушунчалар мавжуд. Шу сабабли, кўп ҳолларда кекса ёшдаги одамлар томонидан кўкнор ўсимлигини етиштириш ва парваришлаш ҳолатлари учраб турибди. Бунга мисол қилиб, Қува тумани ИИБ ҳузуридаги Тергов бўлинмаси томонидан суриштирув ва дастлабки тергов ҳаркатлари олиб борилган 302181/2023-25, 302181/2023-126, 302181/2023-161, 302181/2023-193-сонли жиноят ишлари бўйича айб эълон қилинган шахсларнинг кўкнор ўсимлигини

дори сифатида истеъмол қилиш мақсадида етиштирганлиги тўғрисидаги кўрсатувларини келтириш мумкин. [3.]

diyetz.com интернет манбаасига кўра, кўкнор уруғининг энг муҳим фойдаси юрак касалликларининг олдини олишдир. Кўкнори уруғи мия фаолиятини тартибга солувчи ва нейронларнинг ривожланишига ёрдам берадиган калций ва магнийни ўз ичига олади. Уруғлар уйқусизликни ҳам даволаши мумкин. [4.]

Бу ва бунга ўхшаш мазмундаги маълумотлар шахслар томонидан кўкнор ўсимликларини экиш ва парваришлаш ҳолатларини кўплаб учрашига сабаб бўлиб, жиноий оқибатларни келтириб чиқариши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 106-моддасида тасарруфида ер майдонлари бўлган шахслар томонидан ёввойи нашани йўқ қилиб юбориш чораларини кўрмаганлик учун маъмурий жавобгарлик белгиланган [5.] бўлиб, мазкур модда ёввойи ҳолда ўсган кўкнор ўсимлигини йўқ қилиб юбориш чораларини кўрмаганлик учун жавобгарликни қамраб олмайди.

Россия Федерацияси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 10.5.1-моддасида таркибида гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар ёки уларнинг прекурсорлари бўлган ўсимликларни қонунга ҳилоф равишда етиштириш (*агар бу ҳаракатда жиноий ҳуқуқбузарлик бўлмаса*) маъмурий жавобгарлик белгиланган. [6.] Мазкур модда билан наша, кўкнор, таркибида гиёҳвандлик воситалари ёки психотроп моддалар ёки уларнинг прекурсорлари бўлган ўсимликларни қонунга ҳилоф равишда етиштирган шахсларни жавобгарликка тортиш мумкин.

Шу сабабли, ёввойи ҳолда ўсган тақиқланган экинларни йўқ қилиш чораларини кўрмаганлик учун маъмурий ҳуқуқ назариясидан келиб чиққан ҳолда қуйидаги таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилди:

1. Гиёҳвандликка қарши кураш ва фуқароларнинг соғлом турмуш тарзини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига тасарруфида ер майдонлари бўлган шахслар томонидан (агротехник ишлов берилмаган) ёввойи ҳолда ўсган кўкнор ўсимлигини йўқ қилиб юбориш чораларини кўрмаганлик учун маъмурий жавобгарлик жавобгарлик белгилангаш лозим.

Хулоса ўрнида Ўзбекистон Республикасида амалдаги қонунларининг тўғри тадбиқ этилиши, қонун чиқарувчи томонидан белгиланган нормаларнинг мазмун-моҳиятини тўғри англаниши, Ўзбекистон Республикасида ягона суд амалиётини жорий этилиши ҳамда ҳар бир шахснинг содир этган қилмиши

учун инсонпарварлик тамойиллари асосида жазо тайинланишидаги ўрни беқиёс эканлигини алоҳида қайд этиб ўтиш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати (REFERENCES):

1. Халима Отабоева Qomus.info Online ensiklopediya.
2. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси. Lex.uz.
3. Қува тумани ИИБ ҳузуридаги Тергов бўлинмаси томонидан суриштирув ва дастлабки тергов ҳаркатлари олиб борилган 302181/2023-25, 302181/2023-126, 302181/2023-161, 302181/2023-193-сонли жиноят ишлари.
4. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. Lex.uz.
5. Россия Федерацияси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 10.5.1-моддаси.